

Luuk. 7: 40.

NORDBO.

Polarforskningen genom tiderna.

Av S. A. Duce.

Nordvästpassagen.

2.

Då Europa efter världsfreden 1915 någorlunda kommit till ro, fingo de geografiska upptäcktsfärderna i Norra Ishavet ny fart. Från sällfångare kom till England ryktet, att detta polarhav under sommaren var delvis isfritt. John Barrow, sekreterare i brittiska amiralitetet, lyckades få ett stort pris på icke mindre än 20,000 Pund Sterling (360,000 kronor) förnyat för upptäckaren av nordvästpassagen. År 1743 utfästes denna belöning för den, som kunde påvisa befintligheten av en färled, öppen eller frusen mellan Nordatlanten och Berings sund. Detta hade emellertid så småningom råkat i gömska.

Kanske bidrog här till det tragiska förlopp, som dansken Jens Munk polarfärd åren 1619-20 fick. Några erinringar rörande denna färd är här på sin plats, innan jag fortsätter.

Den 9 maj 1619 startade Munk med tvänne fartyg och sätte kurs på Grönland, varifrån han fortsatte västerut. I slutet av augusti var han inne i Hudsonbukten, som passerades i sydvästlig riktning, tills han nådde en flodmynning, där man efter en längre rådgivning beslöt att övervintra. De båda skeppen fördes visserligen in i en lugn och säker vinterhamn, men expeditionen var icke förberedd på en övervintrings kold och umbäranden. Dessutom kände man då icke till botemedlen mot skörbjugg: frisk luft, stark motion, färskt kött och grönsaker. Saltat kött och konserver bli under längre tid detsamma som döden.

Expeditionens övervintring blev en av de ohälsigaste i polarforskningens historia. På nyåret skändes kolden oerhörd. Av färsk föda fanns intet kvar. De upptörade snömassorna hindrade folket att gå på jakt, och skörbjuggen härjade fruktansvärt. Munk kämpade förgäves mot den dödade sjukdomen. Hans egen brösten, skeppsprästen och en mängd av de båda skeppens besättningar dog. Den 25 februari räknade man 22 döda, den 10 april hade antalet stigit till 41, och i början av juni hade 61 man dött under ohälsiga plågor.

Då sommaren slutligen kom, funnos endast fyra människor i livet, bland dem Munk, som låg döds sjuk i sin hytt. Han skrev då sitt testamente och anbefallde sin själ i Guds hand. Därpå låg han stilla och väntade på att döden — befriaren skulle komma. Men tanken från de ruttnade liken ombord blev så svår, att han måste söka sig bort från fartyget. I land träffade han två kvarlevande av sitt folk. Tillsammans sökte de skydd under en stor buske, och för att livnär sig sögo de på gröna, saftiga skott, som börjat sprida fram litet var stans.

Det är varken första eller sista gången som saken från dylika kvisar räddat livet på polarfarare undan skörbjugg och svält.

Vad dessa tre män beträffar — den fjärde, som stannade ombord, dog efter några dagar — så blevo de med varje dag friskare och kraftigare. De sköto några havsfåglar, och det färska köttet gjorde att deras förbättring gick snabbt framåt. En näddig förgyn valde över dem och gav dem även i fortsättningen färsk föda.

De beslöt så småningom att — ehuru endast tre män — söka ta sig hem med den enda skutan. Den andra måste naturligtvis lämnas kvar. Någotförtigt provinsterade, hissade de segel den 16 juli. De voro ju ännu kraftlösa och föga lämpade för arbetet ombord, men viljekraften fanns och framför allt hoppet att lyckas. Slutligen kommo de efter ohälsiga sträpningar ut i Atlanten och siktede så småningom Norges kust.

När de slutligen efter en storm kommo in i en norsk fjord, säger Munk i sin dagbok: "Då grät vi alla människor av glädje och tackade Gud, som i sin nåd hade räddat oss".

Efter denna misslyckade expedition, som kostade 62 människor livet, gjorde Danmark icke något vidare försök att lösa nordvästpassagens problem.

Dansken Vitus Bering anses i allmänhet vara upptäckaren av det sund (mellan Amerika och Asien), som bär hans namn. Så är dock icke förhållandet. Berings sund upptäcktes redan 1648 av ryssen Deshnev, som emellertid icke lär ha kommit till det gamla priset på 20,000

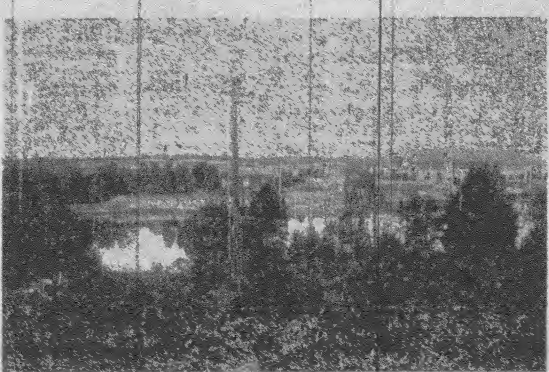
Mr Kalix träindustris historia.

II. Fortuna sågverk.

De sista 10 åren i gång utan driftsnedläggning, och gammaldags gemyt i förhållandet mellan ägarna och arbetarna.

hördes ej mer öfver den gamla last- och lastbärarna från Björkfors, som sedan 1880-åren hade varit i drift. Den gamla sågverksdriften i Angören, som sedan 1880-åren hade varit i drift, hade sedan länge varit ett dödt ämne. Den gamla sågverksdriften i Angören, som sedan 1880-åren hade varit i drift, hade sedan länge varit ett dödt ämne.

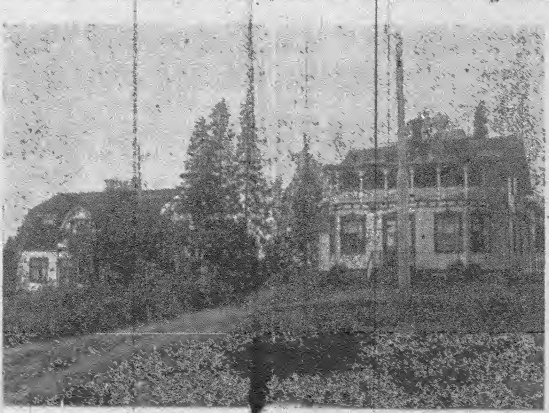
Angören färdte ett par andra denna gång. På visstaplaterna hade tystnat. Den gamla sågverksdriften i Angören, som sedan 1880-åren hade varit i drift, hade sedan länge varit ett dödt ämne.

Parti från Angören.

länga skagget och det långa häret. Den gamla sågverksdriften i Angören, som sedan 1880-åren hade varit i drift, hade sedan länge varit ett dödt ämne.

Angören färdte ett par andra denna gång. På visstaplaterna hade tystnat. Den gamla sågverksdriften i Angören, som sedan 1880-åren hade varit i drift, hade sedan länge varit ett dödt ämne.

Disponents- och sågverksbyggnaderna.

mer något frammande lands skap. Angören färdte ett par andra denna gång. På visstaplaterna hade tystnat. Den gamla sågverksdriften i Angören, som sedan 1880-åren hade varit i drift, hade sedan länge varit ett dödt ämne.

Angören färdte ett par andra denna gång. På visstaplaterna hade tystnat. Den gamla sågverksdriften i Angören, som sedan 1880-åren hade varit i drift, hade sedan länge varit ett dödt ämne.

Förbudssträvandet är förfelat och bör nedläggas!

Helt visst var det svenska folket i hög grad alkoholiserat i början av förra århundradet, och länge nog har en världsvis syn på nykterhetsfrågan hållit i sig inom stora delar av vårt samhälle, men att alltjämt framhålla "det dåliga nykterhetstillståndet" i landet, vilket tillskrives det svenska restriktionsväsendet, betecknar professor C. G. Santeson, enligt H. B. Santeson, som varit en av de mest betydande och mest inflytelserika i den nykterhetsrörelsen.

Naturligt är, att de, som på sin utfringo upp ögonen för eländet, erhållit intryck av, att tillståndet var här när förtvival, förklarar han i en artikel om "Vår syn på nykterhetsfrågan" i senaste numret av L. F. U. F. tidskrift och Ansvar. Detta intryck har emellertid visat benägenhet att stå kvar, även sedan förhållandena i själva verket i rätt hög grad förändrats till det bättre. Och det är ej utan, att denna kvarglömda skräcksynd från ett visst läger upprätthålles i propagandasyfte. Genom att ständigt elda på och hålla nitiska

utplöjande, tror man sig kunna motivera och driva fram, vad man anser vara den enda räddningen — förbudet. Mången årlig förbudsövning, som fortfarande ser rusdyckeländet i de mörkaste färger, fylles av varm hjärta nit för vårt folks räddning och av hjälpsamma barn över motståndet mot hans radikala metod — ett motstånd, för vilket han ej kan tänka sig andra än de smutsigaste motiv, hjutnings- och vinningslystnad. Politiken är otalig och vill snarast tillgripa de radikala åtgärder för att nå sitt mål.

Hur är det emellertid med nykterhetssakens utveckling i vårt land? Vår alkoholförbrukning har gått ned till omkring en tiondel av vad den var vid 1800-talets början. Fylleriförsäkrarnas frekvens visar på senare år betydligt förbättring: år 1927 var siffran mindre än hälften av vad den var under åren närmast före världskriget. Förste aktuarien dr Hans Gahn beledsagar denna uppgift med den reflexionen, att nedgången ej kan tillskrivas de tryckta tiderna. Han anser, att den gynnsamma utvecklingen "till övervägande del bör tillskrivas vårt egenartade restriktionsväsende". Detta måste betyda något, som ej får förbises. Vi få visserligen ej förhåva oss och ej stå oss till ro. Det är ändå ej bra, som det är. Men vi böra i sanningens namn erkänna, att vi äro på god väg. Skräckmålningen är icke längre sann, och radikalmotståndet förbud ha vi ingen anledning att tillgripa. Den rådande tillståndet bär även i sitt sköte nykterhetsfrämjande faktorer. Den alltför hårda konkurrensen ger i regel den nyktere ett avgjort förstag framför drinkaren. Och två mäktiga tidningspressen, sporten och motorismen, stöja kraftigt nykterhetssträvandena.

Mången sansad nykterhetssinn tänker helt visst: om vi blott fåt arbete i fred för förbudsfrågans, så skulle resultaten blivit mycket bättre. Förbudsvännernas agitation ropar folk att sapa; nykterhetssträvandena ha vridits på smed och väcka hos samsade medborgare leda eller rentav förbittring, då de, förbittet eller öppet, klada sig i förbudspropagandans kostat. Se på siffrorna! De voro förbudsexperimentet Europas kanske nyktraste folk — och nu! Sverigen har dock förbudsväsendet utöfret i stor mission. Den har genom sin principfäst klara och i sina baser förmen ideella ståndpunkt samt sin anslutning till "småskolans" världsgåva livinställning måktigt bidragit till att ge allvar och kraft åt nykterhetssträvandena, att göra dessa till ett livsintresse för folkets stora massa, till mötes.

"Det svenska metallvarus"

VASA

MODELLEN

Vasa Modell

Norrländ - framtidslandet.

Av J. O. Rq.

Sedan långa tider tillbaka ha många av den svenska arbetskraftiga ungdomen för att söka vinna sin utkomst utvandrat till Amerika.

Är då Sverige ett så fattigt land, att det ej kan föda sitt folk? Nej, tvärtom. Vårt kära land har förtvåttningar för att kunna föda långt flera invånare än det har, om folket bättre toge vare på landets utvecklingsmöjligheter, men det får icke varit känt av sitt folk.

Jag tänker härvidlag särskilt på Norrland. Sedan några årtionden tillbaka har dock uppmärksamheten börjat riktas just på denna landdel. Med stöd av hittills gjorda iakttagelser kan man säga, att Norrland gör mer inom sig Sveriges framtid.

Då man reser genom Norrland, måste man med välbehag stanna inför den syn, som möter ögat. Vart blickens än vänder sig, skådar den stora, djupa skogar. I de norrländska skogarna ligger en betydande del av landets nationalförmögenhet inne. Skogsbruket har därför blivit av särskilt stor betydelse. Av de norrländska skogarna ha mer än 150 tusen personer sysselsättning samt omkring 60,000 hästar. Genom skogen i hushållningen lovar denna näringsgren det bästa för framtiden. De många sågverken från Dalälven ända upp till Torne äro västra bevis härfor.

Lappland, det till ytvidden största men kargaste landskapet, är och blir Sveriges järnbud. Den, som ej gjort ett besök vid de stora malmfälten där uppe, kan knappast göra sig en föreställning om gruvornas mångfald och måktighet. När en gruva blivit tömd flyttas sprängningsarbetet till nästa.

Vart man ser, skönjer man berg, som ofta äro rika på malm. Ej sällan ligger malmen i öppen dag eller blott dold av ett tunnt jord- eller gruslager.

Norrland är rikt på vattenfall. I Torne älv ligger vid polarcirkeln det storslagna Kattilakoski, som på svenska betyder Kattilforsen. Vattnet störtar med örnbevägande dån och styrka ned i älven. På ömse sidor är grunden fast och säker. Vilken oerörd förhåll är det icke att låta denna kraft gå förlorad? I Kalix och Lule älvor märka vi också starka vattenfall. I intresserade kretsar har man redan tillgodogjort sig kraften från fallen i Lule och Råne älvor.

Vad angår vårt lands modernisering jordbruket så återstår i Norrland mycket att göra. Utöfret förbrukarna ligger en mycket stor del av den goda mjölkjorden och väntar på att bliva tillvaratagen. Frostförändringar kunna i stor utsträckning utnyttas och tillräckligt synnerligen inom Väster- och Norrbottens län. Och i det hänsedet har redan mycket blivit gjort inom kusterockarna även inom Lapplands norra delar. Genom en vidsträckt utbuktning av frostförändring marker skola vi säkerligen såsom en följd även få minst en 14 dagars längre sommar. Tänk vad den jordbrukande befolkningen kommer att vinna därpå. Det grämer en blott att se, att den svenska ungdomen skall förnita sina krafter i Amerikas tjänst, när den kan vinna sin utkomst här hemma. Dock får man ej kasta skulden enbart på ungdomen. Staten har en stor skuld här, som den snarast möjligt bör avbörda. Om den icke frivilligt gör det, skola omständigheterna tvinga de styrande att öppna landets dörrar för dess egna barn.

För sin naturrikedom har Norrland blivit särskilt ryktbart. Turistströmmen ledes allt mer till våra nordliga trakter. Utflämningen glömmes icke fort den storslagna, något vilda naturen, som sett t. ex. på Åreskutan och Dundret.

Genom förbättrade kommunikationer, synnerligast när Inlandsbanan och kustbanan en gång bli färdiga, skall det idoga folket i en kommande tid lättare kunna taga vara på sin jord och avyttra sina produkter. Någon har sagt: "Det välar ett malm i norr". Det har varit så. Det förutnades dock alltmer och skall slutligen försvinna. Himmeln skall bli ljus och dagen solig även för dem, som fått bryta bygd i ödemarker.

Det gäller nu att söka i vidaste kretsar framlägga, vad erfarenheter visar, att förbudsväsendet ej är den rätta, ej leder till målet — verkliga bestående förbättringar, som i alla fall söka förverkliga. Kunde nu förbudsväsendet såsom förfelat nedläggas och alla goda krafter föras på en framkomlig väg, skulle vi så att ge allvar och kraft åt nykterhetssträvandena, att göra dessa till ett livsintresse för folkets stora massa, till mötes.

"Det är Herren".

1 söndag efter Påsk.

Den lärjunge, som Jesus bl-
skade, sade då till Petrus:
"Det är Herren".

Joh. 21: 7.

I den berättelsen få vi lära oss, hur vi skola känna i gen Herren, när han möter oss, hur vi skola känna igen hans röst, när han talar till oss, hur vi skola känna igen honom, när han i nödens stund hjälper oss. Vi människor hava svårt för allt detta, ty Gud är osynlig och vi fästa oss för mycket vid vad våra ögon se och vad tankarna begripa. Våra egna tankar skymma blicken, när Herren uppenbarar sig. Detta är ett fel, som ofta förekommer, vållande troende skälva tvivel och bekymmer. Vi känna oss övergivna och våga ej taga till oss ordets tröst. Detta är en erfarenhet, som ofta upprepas i en kristens liv.

Berättelsen om lärjungarna vid Genesarets sjö kommer oss då till hjälp. Det står, att den lärjunge, som Jesus blaskade, först kände igen Herren. Kärleken har den underbara makten att fatta mer än ögon och förstånd kunna uppenbara. Det är själens gemenskap med andevärlden, det hängivna hjärtats uppfattning av de ting, som icke synas, trons fästa tillförsikt om det, som man hoppas. Har man Gud i sina tankar, så uppenbarar han sig för oss. Ålska vi Herren, få vi och själva erfara hans kärlek, och vi känna igen honom, sådan han uppenbarar sig i Jesus vår frälsare. Det är samma sanning som den helige Bernhard uttryckte sålunda: "Gud får man känna, blott i den mån man ålskar honom". Sålunda få vi här lära oss, att vilja vi känna igen Herren i bönen, i ordet, och i livets växlande ständelser, skola vi ålska honom. Kärleken är trons egenhet, liksom ögat är själens spegel. Ur hjärtats djup strömmar kärlekens ljus upp i trons blick och skådar det osynliga. Tack vare denna underbara gåva, kan en troende människas sköna Guds anletsdrag, känna hans hand i sin, känna, hur Herren torkar tårarna från våra ögon. Att känna igen Herren är omöjligt för ett världsligt sinne, men Anden uppenbarar honom i ett ålskande hjärta.

Vad tröst få vi ej av den sanningen? Den lärjungen, som Jesus blaskade, kände först igen honom. I sorgens djupaste enkla, i bekymrens mörkaste natt är Herren dock hos oss, ehuru vi ej se honom. Håll blott fast vid den tanken, att Herren är hos dig, så klarar du det, nådens stjärna går upp klarare än morgnordens sken över Genesarets vatten och de oroliga lärjungarna. De mörka tankarna försvinna, och hjärtat fylles av ljus och frid. Samvetets röst lägger sig lik det stilla vattnet, vart jordiska bekymmer förhittas i fortrostan. Hur har denna frändring skett? Det är Herren. Så bekräfta vi med tacksägelse. Denna övergång från andligt mörker till andligt ljus är det skönaste, en människas här på jorden kan få uppleva.

Så snart som en natt vid Tiberias hav det mörkna kring hem och bård,
När sorgen stört tårarnas salt på vårt brist

Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

Det fröande nådesordet.

Men, hur det spridar i samina stund
Det varighet underbar!
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord,
Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

Det ljus var huvudsak,
Förkunnas vi öppna Guds tröstande ord,
Så skänks det ljuset, som brann på vårt bord.

UR KALIX TRÄINDUSTRIS HISTORIA.

Båtskärsnäs hamn sommaren 1901.

III. BÅTSKÄRSNÄS.

BÅTSKÄRSNÄS LAGE mellan Kalix och Torne älvors utlopp samt platsens goda naturliga hamn med sina många, för alla vindar skyddade vikar voro geografiska sågverksförutsättningar, alltför gynnsamma för att länge kunna förbli obekända av de norrbottniska sågverkskapitelens medlemmar. Ångsågarna vid kuststräcktorna under senare hälften av 1800-talet börjat eftertrada vattensågarna inno i landet. Den såg, som av de förutvarande tjänstemännen i firmorna Bergman, Hummel & C:o, P. A. Svanberg och Carl Bergbom, år 1871 byggdes på Båtskärsnäs, var också den andra i ordningen av ångsågarna inom Kalixdistriktet.

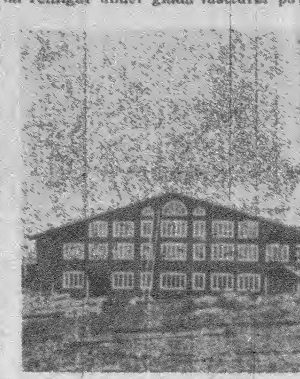
Någon tid efter det sågverksanläggningen på Båtskärsnäs påbörjades av Svanberg och Bergbom, sål sig till dessa den, — liksom för öfrigt även P. A. Svanberg — ur en av socknens odlingsmarksläcker härtammande Johannes Sällström, och därmed var även den sedermera så stora trävarufirma Bergbom, Svanberg & C:o bildad. Liten var den i begynnelsen, Bergbom, Svanberg & C:o såg, vars maskinella anordningar förutom driftmaskinen — en liten 25 hästkrafters ångmaskin — utgjordes av en ram, ett kantverk och en kapklings. Den med största försiktighet startade sågverksverksamheten gick emellertid åt rätt håll och det lilla sågverket var placerat på rymlig mark, som tillät detta utvidgning i längd och bredd allt efter som den utvidgade rörelsen påfordrade sågens ökade kapacitet. Efterfrågan och åtgången av sågade trävaror på den europeiska trävarumarknaden var också vid denna tid, efter 1870—71 års fransk-tyska krig, särdeles livlig.

År 1877 skedde den första utvidgningen av sågen, i det en andra ram då sattes och den lilla ångmaskinen utbyttes mot en dubbelt starkare driftmaskin. Efter denna första utökning av sågen följde den ena utvidgningen successivt efter den andra. I början av 1900-talet var sålunda sågens begynnelsekapacitet tiofaldig. Vid denna tid byggdes även exporthylleri samt den nya mekaniska verkstaden och gjuteriet.

I skogarna uppefter Kalkbäcken var firmans Bergman, Hummel & C:o med den förstkommes rätt, redan innan Bergbom, Svanberg & C:o start, herre på tappan. Som det på grund härav visade sig snart för de sistnämnda att erhålla timmer ur övannämnda skogar blev det ur skogar uppefter Torne och Kemi älvor som Bergbom, Svanberg & C:o i början fingo söka sin huvudsakliga timmerfångst. Denna firma, som f. ö. var den första som började med timmerflottning efter Torneälven, nedlade även betydande arbete på upprepningar av vattendrag, dammbyggnader m. fl. regleringsarbeten, för underlättande av flottningen på en hel del av denna älvas biflöden.

Som bogserbåtar på denna tid voro timligen ökande företolser inom övre Norrbotten, bogserades timmer under de första åren för hem med varpbåtar från flottlägningsplatsen i Torneälvens mynnings till Båtskärsnäs. När timmerflottningen föräppligt, fingo "spelmen" i båten ro ut varpbåtan på tång, lägga ut varpbåtan igen, lägga av varpbåtan och åter under kringvidning av varpspelet skruva fram flottan tum för tum. De femtio kilometerna mellan Haparanda och Båtskärsnäs "sländes" inte precis på det sättet, men timmerflottningen spelades dock till

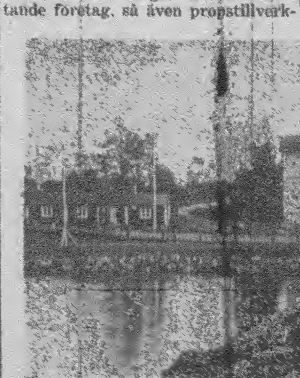
slut i alla fall fram till sågverksanläggningen på Båtskärsnäs. I och med att firmans år 1876 inköpte sin första bogserbåt, hjälångaren "Nils Sture" var det emellertid slut med varpbåtarnas långfärder. Lite svårnavigabel var han i timmerflottningen på grund av sin 118 fot längd "Nils Sture", men han var heller ingalunda från begynnelsen avsedd att användas till bogserbåt. Kungligt löstjakt hade han varit, den länge "Nils Sture"! Kung Carl XV och hans hovfolk hade "Nils Sture" burit inom sina relingar under glada lustturer på

Den år 1912 byggda sågen.

Målar- eller Saltsjöväg, och namnet "Ehrenstrål", som han den tiden bar, var inget i den skeppsskocka, som ännu fanns kvar ombord på "Nils Sture" då han som uttjänt timmersläppare slutade sin maritima bana år 1908.

Många voro de olika grannarna av trävaruindustriens stamträd, som blomstrade på Båtskärsnäs under decennierna närmast före och efter sekelskiftet. Kolningen var ett omfattande företag, så även propstillverk-

Sågen i Båtskärsnäs.

ning och sparrbållning samt den i som anlagts i en stor överbyggd mycket stor skala drivna bilningen av a. k. Hollandstimmer. Många voro också de vid detta då stora industri-företag anställda människor. Förutom de flesta av byarna inom Nederkalix socken, voro även flera och överkalix socknar rätt talrikt representerade bland Båtskärsnäs arbetare denna tid. På tal här om nämnamas att Rånåsborna voro på Båtskärsnäs speciellt många vid överkalix sockens klubbans män. I öfrighet nämndes härda också sparrbållning och prä-

bjuggad samt verkets stora prämflorens rustande och utställande till Rånåsborna speciella göpit. Överkalix var också bland "hollands"- och sparrbållare representerat av goda "jyskar" men överkalixbornas huvudsakligaste "födkrok" på Båtskärsnäs var deek båtskaken. Det var också överkalixborna, som en lång följd av voro verkets permanenta flottkarlar, vilkas huvudsakliga sysselsättning bestod av timmermottagning, flottning m. fl. arbeten i timmermagasin och sågverket.

Det ovannämnda hollandstimmeret, randet av ramar, cirkelverk, kantverk och sorteringsbänkar i form av plank, bräder, stav och ribb m. m. distribueras ut till den rymliga brädgårdens olika områden. Årstillverkningen kunde under nämnda tid uppgå till cirka 10-12 tusen standard sågade trävaror samt 6-8 tusen standard blått virke. På tal om brädgårderna, så hade denna genom så gott som oavbruten tillbyggnad under sågverks tre första årtionden utvidgats till i det närmaste sin nuvarande storlek med plats för cirka 12,000 standards virke och med en sammanlagd längd av ungefär två och en halv kilometer. Sedan platsen under 1900-talets första år elektrifierats byggdes i brädgården elektriskt drivna lastningstransportörer och justeringsverk.

Chefskapet på Båtskärsnäs, som sedan patron P. A. Svanberg drog sig tillbaka från verkets direkta ledning, en tid innehafte av förvaltare David Svanberg, innehades under 1900-talets första årtionde av disponent Gustaf A. Svanberg. Av en mångfald samverkande, den till största delen av ovanstående orsaker övergick emellertid Båtskärsnäs år 1910 till annan ägo.

År 1911, en ljus och vacker vårkväll, nedbrann mekaniska verkstaden och gjuteriet samt de vid det stora verkstads huset sammanbyggda smedje- och modellnickarverkstäderna. I samma tid och stund ljöt även verkets dåvarande chef, en disponent C. Rode, på en rillsbana invid sågen sin bröddöd.

En söndagskväll vid 6-tiden, i januari 1912, ljöd åter sågens brandssignal utöver Båtskärsnäs, gäll och genomträngande i den kölldallande vinterluften. Sågen brann! På grund av den starka kölden — termometern visade minus 40 grader — voro sågverksens vakar hårt igenfrusna, och sedan man omsider fått hål på isen och sprutslangar utlagda, såde slangarna igen. I det närmaste otärliga lågorna frossa på de 40-åriga kruttorra bjälklagarna och på allt det andra myckna träverket i den stora sågen. Odämpade, obändiga lågorna ut genom de sprängda fönsterrutorna på sågens alla sidor och genom de många takfästerna sköto eldtungorna i höjden. Liksom i guldglans lyte ramarnas järnnet i den genomskottliga husen av den eldpyramid, vars spets sedan sågverket övertänts, steg högt mot den nattmörka himlen och ur den vindstilla skyn föll gnistornas eldögn tillbaka på brandhärden. Signaler, som var med vid eldscenen, glömmes ej det i all sin vildhet dock storalarna skadespelet vid denna, den sista akten i Båtskärsnäs första såga historia.

Vid den sidan av den järnströtk, som efter branden återstod av sågen, stod emellertid de tegelmurade maskin- och ångpannehusen kvar så gott som oskadade. På sågverksens andra sida stod hylleriets — tack vare den vid brandhärden rådande kylan och vindstilla samt några raska ynglingars ingripande i rätt ägonblick — ännu kvar. På den brunnna sågens plats uppfördes samma år en mindre såg, enligt dåtida förhållanden endast avsedd för uppsågning av det timmer, som fanns upplagat på land. Sågen blev emellertid snart nog utvidgad och försedd med moderna maskiner.

Att här uppräknas alla de firmor och chefer som varit på Båtskärsnäs under ålka chefskap Båtskärsnäs varit sedan det år 1910 gick ur Bergbom, Svanberg & C:o händer till det år 1928 förenades med samma fir-

mandet av ramar, cirkelverk, kantverk och sorteringsbänkar i form av plank, bräder, stav och ribb m. m. distribueras ut till den rymliga brädgårdens olika områden. Årstillverkningen kunde under nämnda tid uppgå till cirka 10-12 tusen standard sågade trävaror samt 6-8 tusen standard blått virke. På tal om brädgårderna, så hade denna genom så gott som oavbruten tillbyggnad under sågverks tre första årtionden utvidgats till i det närmaste sin nuvarande storlek med plats för cirka 12,000 standards virke och med en sammanlagd längd av ungefär två och en halv kilometer. Sedan platsen under 1900-talets första år elektrifierats byggdes i brädgården elektriskt drivna lastningstransportörer och justeringsverk.

Chefskapet på Båtskärsnäs, som sedan patron P. A. Svanberg drog sig tillbaka från verkets direkta ledning, en tid innehafte av förvaltare David Svanberg, innehades under 1900-talets första årtionde av disponent Gustaf A. Svanberg. Av en mångfald samverkande, den till största delen av ovanstående orsaker övergick emellertid Båtskärsnäs år 1910 till annan ägo.

År 1911, en ljus och vacker vårkväll, nedbrann mekaniska verkstaden och gjuteriet samt de vid det stora verkstads huset sammanbyggda smedje- och modellnickarverkstäderna. I samma tid och stund ljöt även verkets dåvarande chef, en disponent C. Rode, på en rillsbana invid sågen sin bröddöd.

En söndagskväll vid 6-tiden, i januari 1912, ljöd åter sågens brandssignal utöver Båtskärsnäs, gäll och genomträngande i den kölldallande vinterluften. Sågen brann! På grund av den starka kölden — termometern visade minus 40 grader — voro sågverksens vakar hårt igenfrusna, och sedan man omsider fått hål på isen och sprutslangar utlagda, såde slangarna igen. I det närmaste otärliga lågorna frossa på de 40-åriga kruttorra bjälklagarna och på allt det andra myckna träverket i den stora sågen. Odämpade, obändiga lågorna ut genom de sprängda fönsterrutorna på sågens alla sidor och genom de många takfästerna sköto eldtungorna i höjden. Liksom i guldglans lyte ramarnas järnnet i den genomskottliga husen av den eldpyramid, vars spets sedan sågverket övertänts, steg högt mot den nattmörka himlen och ur den vindstilla skyn föll gnistornas eldögn tillbaka på brandhärden. Signaler, som var med vid eldscenen, glömmes ej det i all sin vildhet dock storalarna skadespelet vid denna, den sista akten i Båtskärsnäs första såga historia.

Vid den sidan av den järnströtk, som efter branden återstod av sågen, stod emellertid de tegelmurade maskin- och ångpannehusen kvar så gott som oskadade. På sågverksens andra sida stod hylleriets — tack vare den vid brandhärden rådande kylan och vindstilla samt några raska ynglingars ingripande i rätt ägonblick — ännu kvar. På den brunnna sågens plats uppfördes samma år en mindre såg, enligt dåtida förhållanden endast avsedd för uppsågning av det timmer, som fanns upplagat på land. Sågen blev emellertid snart nog utvidgad och försedd med moderna maskiner.

Att här uppräknas alla de firmor och chefer som varit på Båtskärsnäs under ålka chefskap Båtskärsnäs varit sedan det år 1910 gick ur Bergbom, Svanberg & C:o händer till det år 1928 förenades med samma fir-

"Mitt första flygtåg".

Av flygaren Hans Albrecht.

Den tyska flygmaskinfabriken Raab-Katzenstein i Kassel har nyligen förlämnat flygförsk med två aeroplan på sål. Dessa försök ha utlöst mycket tillfredsställelse och det förefaller som om "Luftens snäll" snart skulle bli verklighet. Konstflygaren Hans Albrecht, som deltar i denna flygning med två maskiner på sål, skildrar här sina intryck.

Jag flög för första gången som förare å ett av de bakre vidhängda aeroplanen, efter det jag en gång tidigare tjänstgjort som förare å den främre maskinen som då hade ett aeroplan på sål. Sedan fört en provflygning företagits med flygaren Wirtz som förare å den främre maskinen och Raab och Katzenstein som förare å de båda bakre, besteg jag den ena av dessa.

Jag blev överraskad av den lätthet med vilken min maskin höjde sig från marken efter den främre maskinens start och iaktgick nu flygaren i maskinen bredvid mig, herr Wenderoth, som nickade åt mig och därigenom ville ge uttryck åt sin glädje över att dessa flygningar med släpmaskiner, som min firma hoppats så mycket av, nu låter sig genomföras. Jag lät min maskin, som var fäst vid den främre maskinen med en 80 meter lång lin, glida mot Wenderoths, för att på närmare håll kunna iakttaga denna. Dess lin var 60 meter lång, och den befann sig alltså något framför min.

Efter det vi nått en höjd av 400 meter, lät Wenderoth mig följa, att han ville landa och kopplade från min maskin. Jag ådag inget hans glädjeflyt, lät min maskin följa Raab-maskinen ytterligare några hundra meter och landade sedan också, varvid jag placerade min maskin på 3 meters avstånd bredvid Wenderoths.

Jag är själv överraskad av den säkerhet med vilka dessa vidhängda maskiner kunna styras, och med vilken precision man kan landa å den plats, man önskar.

Vi upprepade dessa flygningar två gånger med andra piloter och höll sedan krigsråd om på vad sätt vi skulle kunna praktiskt utnyttja våra rön i luftstrafkens tjänst. Alla åro vi av den fasta övertygelsen, att en virkelig snabbtefl i luften endast på detta sätt kan framtiden för sig, ty blott så kan man undvika födeländande mellanflygningar.

Jag såväl som mina kamrater önska såvrigheter att i stället för små maskiner också taga större passagerar-aeroplan på sål och att öka dess antal till 5-6 stycken.

Genom att skrifa åt folk, att de äro nervösa, så bli de nervösa.

Folk, som ge sig ut på långfärder med bil tvärla skruva hem från polistationer, dels från sjukhus.

Varje människa föder av sin tidolvar; mycket å föras höja sig över sin sländiga ständpunkt.

Vindor är lika onödiga som lycka, men av en eller annan orsak eftersträvas den förre lika på långt när så allmän som den senare.

I minnet extaslar ingen tid; det egenbete upplevats följde oss ända äft döden, under det att vi kunna uplåsna utan att lämna ett enda spår.

ma, vars chef fortfarande är disponent Gustaf A. Svanberg, torde vara av ringa intresse. Vore det härnäst sagt att platsen under två perioder om sammanlagt sju år stått under den nuvarande Karlsborgs chefens, disponent Emil Lindgren, ledning. Under denna första cheferied på Båtskärsnäs påbörjades såväl byggnandet av stabillägningsmaskiner som anordningarna i brädgården för maskinell uppsågning av virket. Dessa anordningar ha nu av Bergbom, Svanberg & C:o i samband med övriga moderniseringar av brädgården, ytterligare utvidgats så att den på grund av de jämfördesvis låga brädgårdsbankarna på Båtskärsnäs cirka skift ansträngande å. k. skiftningen av virket nu praktiskt taget fullständigt avlästs av maskinställning.

Liksom brädgården har även sågen undergått grundliga reparaturer och moderniseringar och är nu i särdeles förstklassigt skick. Sågen som nu är om sex ramar, har en årlig produktionskapacitet av cirka 9,000 standard.

Enligt vad den nuvarande platschefen på Båtskärsnäs, förvaltare R. Svanberg, meddelat, har Båtskärsnäs ledning i. a. planer på rätt omfattande anläggningar för tillvartagande av sågavfallet, vilket som bekant genom återgångsättandet av sågavfallet på Karlsborg blir relativt värdelöst. Meningen är nämligen att anlägga kraftiga sulfit- och brändeckar jämte sorteranordningar samt elevatorer för hafsrensning och lastning.

NORDBO.

